

Δάσκαλος και μαθητής: η ιερότητα μιας σχέσης (Δημήτρης Νατσιός, Δάσκαλος)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : Απριλίου 14, 2013

«Το να είσαι Έλληνας δεν είναι θέμα καταγωγής, αλλά αγωγής»

Νικ. Εγγονόπουλος Από τους τελευταίους Δασκάλους του Γένους μας, ο Φώτης Κόντογλου, για να παραστήσει την εικόνα της σημερινής Ελλάδας, κατέφυγε σ' ένα μύθο. [Το μύθο του χταποδιού.](#)

Η χταπόδα βοσκά στον πάτο της θάλασσας μαζί με το χταποδάκι. Άξαφνα το καμακώνουνε. Το χταποδάκι φωνάζει: «Με πιάσανε μάνα». Η μάνα τού λέγει: «Μη φοβάσαι παιδί μου».

Ξαναφωνάζει το μικρό: «Με βγάζουν από τη θάλασσα». Πάλι λέγει η μάνα: «Μη φοβάσαι παιδί μου. Και πάλι: «Με σγουρίζουνε (με τρίβουνε στα βράχια): Μη φοβάσαι παιδί μου». «Με μασάνε». «Μη φοβάσαι παιδί μου». «Πίνουνε κρασί, μάνα». «Άχ! σ' έχασα παιδί μου». Το χταποδάκι, λέει ο Κόντογλου, συμβολίζει την Ελλάδα.

«Παλαιόθεν

και ως τώρα όλα τα θερία πολεμούν να την φάνε» τρώνε, αλλά μένει και μαγιά. Χταποδομάνα είναι η μοίρα της Ελλάδα. Το κρασί συμβολίζει τα φώτα του φράγκικου πολιτισμού, που μετακενώθηκαν στην καθ' ημάς Ανατολή από τους ξιπασμένους νεόπλουτους της μάθησης. Με το κρασί ξεχνάς ποιος είσαι...

Έγραψε ο Χουρμούζης, αγωνιστής του '21 και λόγιος, για τους τότε ψαλιδόκωλους που κατέφταναν σωρηδόν από τη Δύση, για να μας φωτίσουν. «Απροκάλυπτος περιφρόνησης των πατρίων μας και της θρησκείας ακόμη, ως δείγμα ευρωπαϊκής προόδου. Συμπεριφορά γελοιωδέστατη, δήθεν υψηλής ανατροφής και σφαίρας αριστοκρατικής. Ξιπασμένων οσιπλούτων αηδέστατοι επιδείξεις!

Πτωχοαλαζονεία αξία οίκτου, γλώσσα παρδαλή». Ο Ζουράρις τους ονομάζει νατοκεμαλικά ρινίσματα, «γυρολόγους της αμερικανικής νέας τάξης πραγμάτων,

εξυπνάκηδες, δηθενάδες που βούλιαξαν στο τίποτε του δήθεν τους και στο δήθεν του τίποτ τους», καταπώς τα αραδιάζει στο έξοχο πόνημά του «βέβηλα και κίβδηλα».

Αυτό το σάπιο κρασί, το νεοταξικό αφιόνι, ποτίζει ύπουλα κυρίως το σχολείο. Παράδειγμα. Βιώνουμε στις μέρες μας κάποιες στρεβλώσεις και παρανοήσεις στην Παιδεία (ή μάλλον εκπαίδευση). Ο κοινός νους βεβαιώνει πως δεν λείπουν απλώς αίθουσες διδασκαλίας ή διδακτικό προσωπικό, εποπτικά μέσα κι λοιπά, τα οποία θα λείπουν και θα συμπληρώνονται αενάως. Λείπει κάτι κρισιμότερο. Ο μαθητής δεν καταλαβαίνει για ποιο λόγο είναι μαθητής, ο δάσκαλος για ποιο λόγο είναι δάσκαλος, η πολιτεία τι θέλει από το σχολείο. Δεν πρόκειται για κάποια επιγενόμενη κρίση αξιών, πρόκειται περί κρίσεως νοήματος, όχι δηλαδή τι αξίζει και τι όχι, αλλά τι σημαίνει και που αποσκοπεί τούτο ή εκείνο.

Επειδή τα θέματα αυτά είναι μεγάλα, θα περιοριστώ σε δύο τρέχοντα ιδεολογήματα ή καλύτερα, όροι- γλειφιτζούρια αναγκαστικής κατανάλωσης, των οποίων τα πλεονεκτήματα δεν μπαίνουν καν στον κόπο να μας τα εξηγήσουν οι νεόκοποι παιδαγωγοί.

Πρώτον ότι κέντρο του σχολείου είναι ο μαθητής και όχι ο δάσκαλος και δεύτερον ότι το σχολείο πρέπει να ανοίξει στη ζωή, σχολείο ανοικτό στη ζωή. Σήμερα η ιδέα ότι το παιδί είναι το κέντρο του σχολείου, όποια και αν είναι η γενεαλογία της και όσοι κι αν είναι οι επιστημονικοί της καρποί, έχει αποβεί ένα ολέθριο ιδεολόγημα, καταστρεπτικό της ίδιας της υπόστασης του σχολείου.

Ιδρυτική συνθήκη του σχολείου είναι ότι υπάρχει κάποιος που γνωρίζει (ο δάσκαλος) και κάποιος που δεν γνωρίζει (ο μαθητής) και ότι ο δεύτερος προσέρχεται στον πρώτο για να διδαχτεί και να μάθει.

Ο μαθητής πηγαίνει σχολείο για να μάθει γράμματα, για να μάθει συγκεκριμένα περιεχόμενα και όχι «για να μαθαίνει πώς να μαθαίνει» όπως λέει ένα τρέχον ευφυολόγημα, το οποίο είναι μία πελώρια ανοητολογία- «κέλυφος έρημο εννοίας» κατά το Ροΐδη- για τον απλούστατο λόγο ότι μόνο μαθαίνοντας συγκεκριμένα πράγματα μαθαίνει κανείς τελικά να μαθαίνει.

Η περιβόητη κριτική ικανότητα, η ανάπτυξη της οποίας έχει αναχθεί σε πρωταρχικό στόχο της εκπαίδευσης, προϋποθέτει μαθητεία, σπουδή κοπιαστική μελέτη. Όλα αυτά τα μορφωτικά αγαθά τα μεταδίδει ο αφοσιωμένος δάσκαλος- έχει μεταδοτικότητα

έλεγαν παλιά-και τότε παίρνει και αυτός, ως αντίδωρο, την ευλογημένη αγάπη των μαθητών του.

Σήμερα δυστυχώς καταστρέψανε το δάσκαλο, για να τον μεταβάλλουν σε συνδικαλιστή και φροντιστή, σε μίζερο πενταροκυνηγό, που ξέρει μόνο να διεκδικεί και να κομματί(α)ζεται. Και βέβαια, όλα ακυρώνονται, αν ο δάσκαλος δεν διδάσκει με το παράδειγμά του. («Τούτο διδασκάλου αρίστου, το δι αυτού παιδεύειν ά λέγει». Διδάσκει ο άγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Όπως οι ουρανοί διηγούνται δόξαν Θεού χωρίς να έχουν στόμα, αλλά διά του κάλλους τους, έτσι και ο δάσκαλος, το ξαναγράφω, πρέπει να έχει ζωή φωτεινή, για να φωτίζει).

Το δεύτερο, τώρα, αερόπλαστο ιδεολόγημα, περί σχολείου ανοιχτού στη ζωή. Όσοι μιλούν για ζωή σίγουρα υπονοούν ότι ζωή σημαίνει χαμόγελο, ευτυχία, σοφία , καλοσύνη και λοιπά χαζοχαρούμενα, κάτι τέλος πάντων απεριόριστα θετικό. Στη ζωή όμως ανήκουν ο ανταγωνισμός, η βία, ο φανατισμός και η μισαλλοδοξία, ο δόλος και η απάτη, η χυδαιότητα και η βλακεία.

Υποστηρίζω πως το σχολείο πρέπει να κλείσει στη ζωή. Το σχολείο πρέπει να γίνει κάστρο συντήρησης, και χρησιμοποιώ τη λέξη με την πρωταρχική, κυριολεκτική της σημασία. Να συντηρεί δηλαδή ό,τι παρέλαβε -την παράδοση- και να το παραδίδει στους νεότερους. Η παράδοση με την παιδαγωγική της εξοχότητα, αποτελεί πνευματικό θησαυρό, αδαπάνητο, ο οποίος μεταβιβάζεται από γενεά σε γενεά.

Η παράδοση προσφέρει τα ηθικά πρότυπα ως βιωμένες αξίες, τον άγιο και τον ήρωα, τον Πατροκοσμά και τον Καραϊσκάκη, και όχι ως άνωθεν επιταγές. Αφού προσλάβουν οι νεότεροι τα τιμαλφή και τις αξίες, όταν αποφοιτήσουν και «βγουν» στη ζωή, όταν απλώσουν τα φτερά τους σαν θαλασσοπούλια πάνω στο πέλαγος, θα καινοτομήσουν.

Έλεγε η Χάννα Άρεντ, ήδη από το 1958, στο απροσπέραστο δοκίμιο της «η κρίση της εκπαίδευσης». «Μου φαίνεται ότι ο συντηρητισμός νοούμενος ως συντήρηση, αποτελεί την ίδια την ουσία της εκπαίδευσης, η οποία έχει πάντοτε ως έργο της να περιβάλλει και να προστατεύει κάποιο πράγμα το παιδί έναντι του κόσμου, τον κόσμο έναντι του παιδιού, το καινούργιο έναντι του παλαιού, το παλαιό έναντι του καινούργιου». Σήμερα όμως όχι μόνο δεν προστατεύουμε το σχολείο από την τύρβη και την βλακεία του κόσμου, αλλά το μετατρέψαμε σε κακέκτυπο του, αφήσαμε τα πορτοπαράθυρά του ανοιχτά και εισβάλλει η περιρρέουσα ασχήμια.

Σχολεῖον ἴσον δάσκαλος, ἔλεγε ὁ Παλαμάς. Οἱ καιροὶ απαιτοῦν αφοσιωμένους δασκάλους, συντηρητὲς τῆς παράδοσης καὶ μεταλαμπαδευτὲς ἀξιών, ποὺ θὰ διδάσκουν σ' ἓνα σχολεῖο, κλειστὸ στὸν ἀφόρητο «ἔξω» κόσμο.

«Γιατὶ σήμερα φαίνεται ὅτι ὁ δάσκαλος μετατρέπεται σὲ εκπαιδευτικὸ, ποὺ περισσότερο διεκδικεῖ, παρά διακονεῖ, πράγμα ποὺ επιδεινώθηκε λόγω κρίσεως-ποὺ μεταδίδει «πληροφορίες» στὴ νέα γενιά, ἀλλὰ δὲν ἔχει πρόταση ζωῆς. Καὶ ὁ μαθητὴς γίνεται εκπαιδευόμενος, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει νὰ ἀκούει, δὲν μαθαίνει νὰ ἀκούει, ἀλλὰ νὰ ἔχει ἀποψη γιὰ ὅλα καὶ νὰ κρίνει.

Ἡ «εκπαιδευτοποίηση» τοῦ δασκάλου καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς ιδέας τῆς μαθητείας μποροῦν νὰ ἀποβοῦν μοιραία γιὰ τὴν παιδεῖα μας. Γιατὶ ὁ δάσκαλος δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι εἰδικὸς ἐπιστήμονας τῆς αγωγῆς καὶ παράγοντας τῆς ἐκπαίδευσης δὲν φτάνει νὰ ἔχει ἀνθρωπιστικὴ παιδεῖα, πρέπει νὰ ἔχει καὶ τὸ «ἦθος τοῦ δασκάλου», τὴν ἐλευθερία καὶ τὴ σοφία, ποὺ δὲν ἀποκτώνται μὲ τὴν καλύτερη ὁργάνωση τῆς ἐκπαίδευσης τῶν εκπαιδευτικῶν, ἀλλὰ εἶναι ὑπόθεση ἀληθινῆς μαθητείας, υπευθυνότητος καὶ αὐθυπέμβασης. Καὶ γιὰ τὴ λέξη «μαθητὴς» κατονομάζει μία ἀπὸ τὶς σημαντικότερες διαστάσεις τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς, τὴν ἀλήθεια τῆς σχέσης, τῆς ἀσκήσης, τῆς υπακοῆς, τοῦ σεβασμοῦ, τῆς ἀγάπης γιὰ τὴν πνευματικὴ μας κληρονομιά.

Δάσκαλος καὶ μαθητὴς εἶναι κατάκτηση, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ προσέχουμε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Μαζὶ μὲ τὸν δάσκαλο καὶ τὸν μαθητὴ ἀπειλεῖται σήμερα καὶ ἡ ἴδια ἡ ἔννοια τῆς παιδεῖας ὡς ἀνθρωποποιίας, ἀφοῦ, μέσα στὴ γενικότερη σύγχυση ἀξιών, κυριαρχεῖ ὁ χρησιμοθηρικὸς προσανατολισμὸς στὸν χώρο τῆς ἐκπαίδευσης καὶ ἀπεμπολοῦνται ἀλήθειες ζωτικὲς γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ἐλευθερία του. Οἱ ἀλήθειες ποὺ συγκλόνησαν τοὺς Πατέρες καὶ τοὺς Μάρτυρες, τοὺς ἀγωνιστὲς καὶ τοὺς ἥρωες, ποὺ διέσωσαν τὸ Γένος, δὲν φαίνεται σήμερα νὰ μας ἀγγίζουν.

Χάνεται ἡ ἀλήθεια ὅτι παιδεῖα ἀναφέρεται στὴν ἰκάνωση τῆς νέας γενιάς νὰ ἀνακαλύπτει νόημα ζωῆς καὶ ἀξιολογικὸ προσανατολισμὸ μέσα ἀπὸ τὴ συνάντηση μὲ τὰ πολῦτιμα στοιχεῖα τῆς παράδοσης, ἡ ὁποία δὲν εἶναι «τὸ δικαίωμα ψήφου τῶν νεκρῶν», ἀλλὰ ἀνεξάντλητη πηγὴ νοηματοδότησης τῆς ἐλευθερίας μας.

«Παράδοση εἶναι ἡ ζωντανὴ φωνὴ τῶν κεκοιμημένων καὶ ὄχι ἡ νεκρὴ φωνὴ τῶν ζωντανῶν» σύμφωνα μὲ μία ευφυὴ ἐρμηνεία».

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

(Πηγή: anavaseis.blogspot.gr)